

UDK 811.163.6'276.6:81'322

Janja Polajnar

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

janja.polajnar@ff.uni-lj.si

Darja Fišer

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani; Inštitut za novejšo zgodovino

darja.fiser@ff.uni-lj.si

SAMOREFERENCE V AKADEMSKI SLOVENŠČINI. KVANTITATIVNO-KVALITATIVNA KORPUSNA ANALIZA RABE PRVOOSEBNIH EDNINSKIH IN MNOŽINSKIH OBLIK

V prispevku opišemo rabo samoreferenc v zaključni delih v vseh stopenj in ved univerzitetnega študija pri nas, ki smo jo proučili s pomočjo *Korpusa akademske slovenščine KAS*. Kvantitativna analiza glagolskih oblik pokaže, da v akademski slovenščini prevladuje množinska sedanjška oblika samoreferenc, da raba samoreferenciranja z edninskimi oblikami upada od diplomske do doktorske naloge in da so v slovenskem prostoru izoblikovane izrazito različne konvencije samoreferenciranja v trdih in mehkih vedah. Kvalitativna analiza pa razkrije sovisnost diskurzivnih funkcij samoreferenc od diskurzivnih vlog, ki jih avtor s samoreferenciranjem prevzema.

Ključne besede: akademsko pisanje, samoreference, diskurzivne vloge, diskurzivne funkcije, slovenščina

The article presents a multi-layered description of the use of self-references in theses at different university levels and in different disciplines in Slovenia, as analysed in the KAS corpus of academic Slovene. Quantitative analysis of verbal forms shows that in academic Slovene, by far the most prevalent form of self-references is plural present, that the use of singular forms for self-referencing declines from the lowest to the highest university level, and that in the Slovene academic environment highly distinct self-referencing conventions have become established that follow the hard and soft discipline divide. Quantitative analysis has identified the most frequent discursive roles, which show a preference for certain forms and discursive functions of self-references.

Keywords: academic discourse, self-references, discursive authorial roles, discursive functions, Slovene

1 Uvod

Za akademski diskurz je tradicionalno poleg intersubjektivnosti značilna poudarjena intelektualizacijska vloga, ki avtorjevo prisotnost iz znanstvenega besedila izključuje (prim. Bennett 2009; KIAP 2006; Skubic 2005; Hyland 2001; Pogorelec 1986), saj je v ospredje postavljen predmet raziskave in z njim raba trpnika, povratnih struktur, modalnih glagolov ali tretjeosebne vršilca dejanja (prim. Logar idr. 2016: 241; Hyland 1998). Vendar sodobne raziskave kažejo, da je pomemben vidik akademskega diskurza ne le objektivna obravnava predmeta raziskave ter s tem povezana teoretična

in metodološka vprašanja, temveč tudi samopredstavitev avtorja (Swales 1990, 2004; Hyland 1998, 2001, 2002; Harwood 2005; KIAP 2006; Čmejrková 2007; Fløttum 2009; Dontcheva-Navrátilová 2013; Bašić, Veselica-Majhut 2016; Balažič Bulc 2020). Avtorjeve samoreference znanstveniki opišejo kot izraz avtorjeve identitete (Ivanič 1998; Hyland 2002; Dahl 2009), avtorjev glas (Ivanič, Camps 2001; Bondi 2009; Fløttum 2009) ali avtorjevo navzočnost v besedilu (Dontcheva-Navrátilová 2013). V številnih študijah so samoreference obravnavane kot ena izmed prepričevalnih strategij, ki jih avtorji uporabijo v različni meri glede na svoje družbeno-kulturno okolje in subjektivno izbiro jezikovnih sredstev, ko komunicirajo svoje znanstvene izsledke in stališča ter tako z bralci vzpostavijo pogajalsko osnovo za uveljavljanje lastnih dognanj. Avtor z izbiro osebnih oblik samoreferenc bralce prepriča o svojih stališčih ter pomembnosti in pravilnosti svojih raziskav (prim. Ivanič 1998; Bašić, Veselica-Majhut 2016; Dontcheva-Navrátilová 2013).

Prepričevalne strategije, torej način, kako primerno komunicirati dobljene rezultate, se med vedami zelo razlikujejo. Avtorjeva izbira med osebnimi in neosebnimi samoreferencami je med drugim odvisna tako od retoričnih konvencij posamezne vede kot tudi od jezikovno-kulturnega okolja, kar potrjujejo številne študije, ki rabo samoreferenc analizirajo v akademskem diskurzu različnih ved v enem ali različnih jezikih (prim. Hyland 2001, 2002; Harwood 2005; Čmejrková 2007; Fløttum 2009; Dontcheva-Navrátilová 2013; Bašić, Veselica-Majhut 2016; Linxiu 2019; Balažič Bulc 2020). Hyland (2001, 2002) kot pomemben dejavnik, ki vpliva na rabo samoreferenc v akademskem diskurzu, opredeli znanstveno uveljavljenost avtorja, saj s samoreferencami avtorji pogosto zavzemajo stališča ter izražajo pripadnost določeni znanstveni skupnosti (prim. tudi Harwood 2005). Tako Hyland ugotavlja, da profesionalni tvorci v znanstvenih člankih samoreference uporabljajo pogosteje kot študenti oziroma neprofesionalni tvorci. Sorodne študije pokažejo, da samoreference v akademskem diskurzu izpolnjujejo različne diskurzivne funkcije v povezavi z različnimi diskurzivnimi vlogami, ki jih avtorji privzamejo (prim. Tang, John 1999; Hyland 2002; Harwood 2005; Steinhoff 2007; Fløttum 2009; Bašić, Veselica-Majhut 2016; Linxiu 2019).

Cilj prispevka je podati celovit opis rabe samoreferenc v slovenskem akademskem diskurzu na vseh stopnjah univerzitetnega študija in za vse vede. Raziskava temelji na besedilih, metapodatkih in jezikoslovnih oznakah iz korpusa *KAS* (Erjavec idr. 2019). S kombinacijo kvantitativnega in kvalitativnega delnega korpusnega pristopa orišemo rabo samoreferenc po vedah in študijskih stopnjah, s kvalitativno analizo pa identificiramo diskurzivne funkcije, ki jih avtorji uresničujejo z različnimi diskurzivnimi vlogami. Raziskava pomembno dopolnjuje dosedanja dognanja na področju samoreferenciranja v akademskem diskurzu, saj je opravljena na najsodobnejšem in najobsežnejšem obstoječem korpusu akademske slovenščine (prim. 3.1), obenem pa se posveča doslej zapostavljenemu segmentu akademskega sporočanja, saj obravnava zaključna dela študentov, medtem ko večina dosedanjih raziskav analizira znanstvene članke. Dostopnost korpusa preko zanesljivega konkordančnika ter eksplicitno navedeni iskalni pogoji povečajo preverljivost in ponovljivost raziskave, kar v slovenski humanistiki še ni dovolj uveljavljeno. Raziskava ima poleg znanstvene tudi pomembno

didaktično vrednost, saj z uvidom v rezultate omogoča ustrezno usmerjanje študentov pri akademskem pisanju.

2 Samoreference: pojmovanje in funkcije

V pričujočem prispevku samoreference opredelimo v okviru uveljavljenega sodobnega modela metabesedilnih elementov Kena Hylanda (2001, 2005), ki podaja retorične strategije, s katerimi avtor želi vplivati na bralca, saj to odločilno vpliva na sprejetje njegovega sporočila. Metabesedilni elementi so z vidika analize diskurza sredstva za besedilno povezovanje, ki vzpostavljajo besedilno koherenco (prim. Beaugrande, Dressler 1992). Oblikovno in vsebinsko gre za zelo različne elemente, ki lahko »prispevajo k organizaciji besedila [...] ali pa k odnosu med piscem in bralcem« (Pisanski Peterlin 2017: 15). Tako Hyland (2005) razlikuje med interaktivnimi metabesedilnimi elementi, ki bralca vodijo skozi besedilo in mu pomagajo pri njegovem razumevanju, kot endorfničnimi označevalci, ki se nanašajo na podatke v drugih delih besedila (v *uvodu*, v *drugem poglavju*), ter interakcijskimi metabesedilnimi elementi, s katerimi avtor izraža svoja stališča in z bralci vzpostavi neposreden stik. K slednjim Hyland uvršča tudi samoreference, ki se eksplicitno nanašajo na avtorja besedila. Po Hylandu se avtorjeva prisotnost v besedilu lahko kaže preko eksplicitnih ali osebnih oblik (npr. osebni in svojilni zaimki v ednini in množini) ter nakazanih ali neosebnih oblik, ki avtorjevo prisotnost v besedilu izražajo posredno (npr. trpnik) (prim. tudi Molino 2010; Ivanič 1998; Zrnec 2016; Balažič Bulc 2020). Avtorjeva izbira med osebnimi in neosebnimi samoreferencami je odvisna tako od uveljavljenih retoričnih konvencij posamezne discipline kot tudi od jezikovno-kulturnih konvencij, ki so se po disciplinah uveljavile v posameznih jezikovno-kulturnih okoljih, kar potrjuje številne medkulturne študije (prim. Hyland 2001, 2002; Harwood 2005; Čmejrková 2007; Fløttum 2009; Dontcheva-Navrátilová 2013; Bašić, Veselica-Majhut 2016; Balažič Bulc 2020).

Propozicijam z avtorsko množino v akademskem diskurzu po Hallidayu (1971) Čmejrková pripiše tri funkcije: predstavno, medosebno ali interakcijsko in besedilno (Čmejrková 2007: 98–99). S samoreferencami avtorji znanstvenih besedil torej ne le eksplicitno pokažejo svojo prisotnost v znanstvenem besedilu (prim. Hyland 2001), ampak lahko z njimi uresničujejo različne komunikacijske cilje: s samoreferencami bralce ne le prepričujejo o pravilnosti svojih trditev, ampak jih tudi usmerjajo v besedilu. Tako imajo lahko samoreference v akademskem diskurzu različne funkcije in se nanašajo na različne avtorjeve vloge ali identitete, ki jih le-ta v znanstvenem besedilu privzame (prim. Tang, John 1999; Hyland 2002; Harwood 2005; Steinhoff 2007; Bašić, Veselica-Majhut 2016). V pričujočem prispevku govorimo o diskurzivnih vlogah, ki jih avtor z rabo samoreferenc uresničuje; samoreference pa lahko imajo različne diskurzivne funkcije. Razlikujemo štiri avtorjeve diskurzivne vloge, kot jih v okviru projekta KIAP¹ razdeli Fløttum (2009: 112). Avtor glede zaimkovnih samoreferenc izpostavi, da zaimki sami ne povedo veliko o avtorjevi vlogi v besedilu, zato zaimke

¹ Projekt KIAP se osredotoča na odnos med avtorjevimi samoreferencami in glasovi drugih znanstvenikov in sicer v znanstvenih člankih s področja medicine, ekonomije in jezikoslovja v treh jezikih (angleščini, francoščini in norveščini).

raziskuje v sobesedilni rabi v povezavi z glagoli in metabesedilnimi elementi. Vsako vlogo opredeli z rabo določene vrste glagolov, vendar poudari, da lahko isti glagol glede na pomen in skladenjsko strukturo ter sobesedilo izraža različne vloge, mestoma tudi dve vlogi hkrati (prim. tudi Linxiu 2019):

- a) avtor kot pisec besedila: to vlogo opredeljujejo glagoli, ki se nanašajo na proces pisanja ter zgradbo in členitev besedila in tako bralca usmerjajo oziroma mu pomagajo pri orientaciji v besedilu (*opisati, ponazoriti, osredotočiti se na*):
 - (1) Vsi navedeni dejavniki so povezani bodisi z vlogo učitelja v postopku usmerjanja bodisi z vlogo staršev in OPP. Zaradi boljše preglednosti dejavnike *predstavljam* v tabeli 37. (KAS: doktorska disertacija, UL PEF, Vovk Ornik Natalija, 2016)
- b) avtor kot znanstvenik: to vlogo opredeljujejo glagoli, ki se nanašajo na raziskovalni proces (*analizirati, domnevati, obravnavati*):
 - (2) Poskus z zimskimi čebelami *smo izvedli* s tremi ponovitvami za vsako testno skupino, zato [...]. (KAS: doktorska disertacija, UL BF, Kos Monika, 2018)
- c) avtor kot razpravljalec: to vlogo opredeljujejo glagoli, vezani na avtorjevo zavzemanje stališča (*razpravljati, zagovarjati, argumentirati*):
 - (3) *Strinjam se*, da je eden izmed poglavitnih ciljev šolanja priprava učencev na odraslo življenje, v katerem [...]. (KAS: doktorska disertacija, UL PEF, Kodele Tadeja, 2017)
- d) avtor kot ocenjevalec: to vlogo opredeljujejo glagoli, s katerimi avtor subjektivno vrednoti metodologijo, teoretična izhodišča ali rezultate (*zdeti se, biti zadovoljen, biti skeptičen*):
 - (4) Do te interpretacije prednosti postfordistične proizvodnje *smo skeptični*. Trdimo obratno – da [...]. (KAS: doktorska disertacija, UL FDV, Popović Daniel, 2016)

Fløttum (2009) ugotovi, da avtorji v znanstvenih člankih samoreference najpogosteje uporabljajo v vlogi raziskovalca ali v dvojni vlogi kot raziskovalec-pisec. Pogosta je tudi vloga avtorja kot pisca, medtem kot avtorji razpravljalno vlogo, kjer bi lahko svoje stališče jasno izrazili, redko uporabljajo, najredkejša pa je vloga ocenjevalca. Linxiu (2019: 40–45) pokaže na razlike v distribuciji diskurzivnih vlog po vedah: avtorji v trdih znanostih samoreference večinoma uporabljajo v diskurzivni vlogi raziskovalca, v mehkih znanostih pa v različnih diskurzivnih vlogah (npr. poleg vloge raziskovalca pogosto privzamejo tudi vlogo pisca ali razpravljalca).

V povezavi z avtorjevimi diskurzivnimi vlogami nekatere raziskave analizirajo tudi diskurzivne funkcije samoreferenc (prim. Vassileva 1998; Hyland 2002; Steinhoff 2007; Molino 2010; Dontcheva-Navrátilová 2013; Linxiu 2019). Tako Linxiu (2019: 40–45) pokaže, da pri posameznih diskurzivnih vlogah prevladujejo določene diskurzivne funkcije: npr. v vlogi raziskovalca samoreference izražajo naslednje dominantne funkcije: razlaga raziskovalnega postopka, predstavitev rezultatov, opis metodologije.

2.1 Sorodne raziskave

Avtorjeva vloga v besedilu lahko glede na vidnost in izraženo avtoritativnost variira in je odvisna od eksternih in internih dejavnikov. Ivanič (1998) k eksternim dejavnikom šteje avtorjevo družbeno-kulturno okolje ter konvencionalizirane retorične tradicije glede na žanr in disciplino, k internim pa avtorjevo subjektivno izbiro jezikovnih sredstev, s katerimi avtor jasno pokaže svojo avtoriteto ter zavzame stališče ali izrazi pripadnost določeni znanstveni skupnosti. Izbira samoreferenc je torej ob upoštevanju konvencionaliziranih retoričnih strategij v posamezni vedi in jezikovno-kulturnem okolju odvisna tudi od subjektivne odločitve vsakega avtorja (Bašić, Veselica-Majhut 2016; Fløttum 2009). Številne študije samoreferenc v akademskem diskurzu zadnjih 30 let so se osredotočile predvsem na rabo samoreferenc glede na enega ali več eksternih dejavnikov. Tako so bile oblike in funkcije samoreferenc raziskane v različnih akademskih žanrih in vedah (Swales 1990, 2004; Hyland 1998, 2002; Harwood 2005; Linxiu 2019).

Glede rabe samoreferenc po vedah Hyland (2001) ugotavlja, da so prvoosebni zaimki v angleških znanstvenih člankih pogosteje rabljeni v družboslovju in humanistiki (v mehkih znanostih) kot v naravoslovju in tehniki (v trdih znanostih), kar pojasnjuje tako z naravo raziskovanja (argumentacija vs. eksperimentalno delo) kot tudi z ustaljenimi epistemološkimi tradicijami posamezne discipline. Tako so npr. v mehkih znanostih samoreference rabljene za promocijo avtorja v besedilu, kar ni značilno za trde znanosti (Hyland 2001). V nasprotju s Hylandom pa Linxiu (2019) pokaže, da se kvantitativno raba samoreferenc med trdimi znanostmi (članki z enim avtorjem s področja biologije in fizike) ter mehкими znanostmi (članki z enim avtorjem s področja jezikoslovja in filozofije) ne razlikuje; do razlik pa pride pri posameznem področju, saj so samoreference v člankih s področja fizike in filozofije veliko pogosteje rabljene kot v biologiji in jezikoslovju. Tudi Steinhoff (2007: 169–205) z analizo samoreferenc v nemških znanstvenih člankih s področja jezikoslovja, literature in zgodovine pokaže na razlike znotraj mehkih znanosti.

2.2 Samoreference v slovenskem akademskem diskurzu

Samoreference so bile v slovenskem akademskem diskurzu doslej relativno redko obravnavane predvsem zaradi prevladujočega mnenja slovenske akademske skupnosti, da se objektivnost akademskega diskurza kaže skozi rabo neosebnih in neemocionalnih jezikovnih sredstev (Balažič Bulc 2020: 59). Pogorelec (1986: 20) akademskemu diskurzu zaradi težnje k objektivnosti sicer pripisuje prikrito subjektivnost, saj so samoreference (npr. prvoosebni osebni in svojilni zaimki ter glagolske oblike, kvalitativni pridevniki ipd.) v slovenskem akademskem diskurzu redke. Tudi Skubic (2005: 104) akademski diskurz v splošnem označi kot neoseben in objektivni, kar je po njegovem razvidno tako iz dominantnih diskurznih strategij, skladnje in rabe neosebnega besedišča.

Šele sodobnejše kontrastivne raziskave jezikovnih parov slovenščina – poljščina (Zrnec 2016) ter slovenščina – hrvaščina (Balažič Bulc 2020) pokažejo, da so samoreference v slovenščini relativno pogosto rabljene. Pisanski Peterlin in Mikolič Južnič (2018)

pa ugotovita, da je s formaliziranjem akademskega diskurza zaznati upad zaimkovnih osebkov, še posebej v periodičnih publikacijah in tehničnih besedilih.

Sodobne slovenske raziskave se osredinjajo na osebne samoreference (prvoosebne glagolske oblike ter osebne in svojilne zaimke), nekatere tudi na neosebne trpniške oblike: Zrnec (2016) samoreference analizira kontrastivno v 40 slovenskih in poljskih znanstvenih člankih s področja lingvistike in literature. Rabo samoreferenc preučuje v dveh časovnih obdobjih (1991–1997 ter 2011–2015) in glede na spol avtorja. Primerjalna analiza pokaže, da so samoreference v slovenščini pogostejše, a se njihova raba z leti zmanjšuje, saj prvoosebne množinske oblike prevladujejo v starejših znanstvenih člankih. V mlajših znanstvenih člankih v obeh jezikih prevladujejo neosebne oblike, ko sta avtor ali besedilo izražena v 3. osebi ednine, in je avtorjeva prisotnost najmanj izražena. Glede na spol avtorja znanstvenega besedila so samoreference pogostejše zastopane pri avtoricah.

Balažič Bulc (2020) pa samoreference analizira v izvlečkih znanstvenih člankov štirih različnih disciplin (naravoslovje, družboslovje, humanistika, tehnika) v slovenščini in hrvaščini s pomočjo ročno označenega korpusa. Kontrastivna analiza samoreferenc pokaže velike razlike v pogostosti samoreferenc, kljub temu, da sta slovenščina in hrvaščina sosednja in sorodna jezika z dolgoletnimi kulturnimi stiki. Samoreference v slovenskih izvlečkih predstavljajo dominantno jezikovno strategijo, s katero avtorji znanstvenega članka z bralci vzpostavijo osebni stik pri posredovanju svojih stališč, hkrati pa vplivajo na to, kakšen vtis si bralci ustvarijo o avtorju, kar pomembno vpliva na bralčevo recepcijo. V slovenščini so najpogostejše v naravoslovnih izvlečkih, sledijo jim družboslovje in humanistika, na zadnjem mestu pa so tehniške znanosti. Primerjava osebnih samoreferenc z neosebnimi pokaže, da avtorji izvlečkov v naravoslovju, družboslovju in humanistiki izbirajo med enimi ali drugimi, medtem ko jih v tehničnih znanostih kombinirajo. V slovenskih izvlečkih so najpogostejše prvoosebne množinske glagolske oblike v sedanjiku (*predstavljamo*), pretekliku (*smo raziskovali*) in modalnih strukturah (*lahko pokažemo*), prvoosebni edninskih glagolskih ter zaimkovnih samoreferenc je zelo malo.

3 Korpusna analiza osebnih samoreferenc

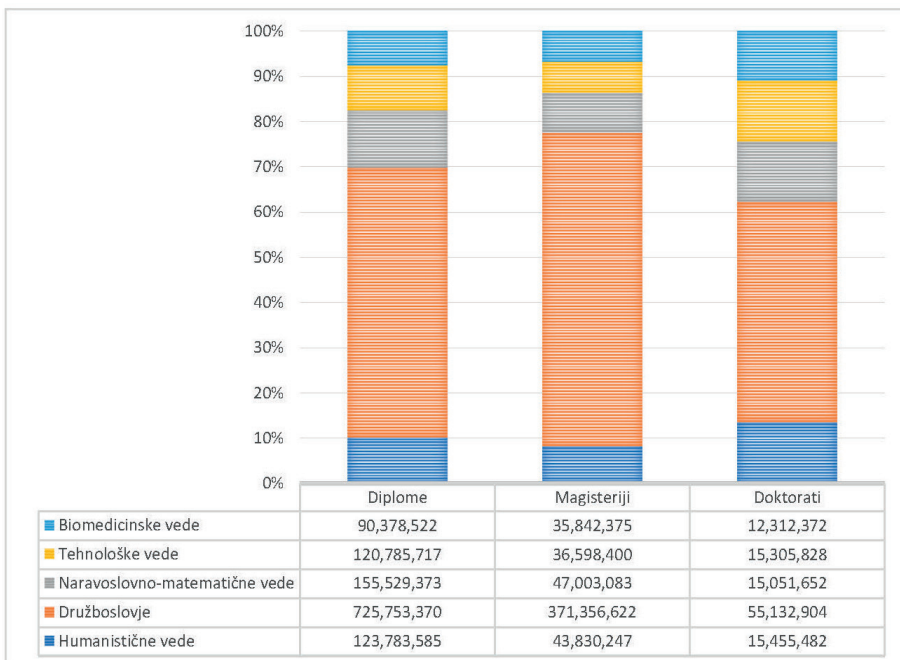
3.1 Korpus akademske slovenščine KAS

Korpus akademske slovenščine KAS (Erjavec idr. 2019) vsebuje več kot 1,7 milijarde besed iz diplomskih (72 %), magistrskih (31 %) in doktorskih del (7 %) z vseh slovenskih visokošolskih zavodov, objavljenih med leti 2000 in 2018. Besedila so bogato metapodatkovno opremljena, oblikoskladenjsko označena in lematizirana. Za našo raziskavo pomemben metapodatek je predvsem vrstilec UDK, na osnovi katerega je naloga pripisana določeni vedi.² Korpus je prosto dostopen na CLARIN.SI, in sicer

² Določenemu segmentu interdisciplinarnih nalog je bilo pripisanih več vrstilcev UDK, zato so takšne naloge v Grafu 1 večkratno zastopane.

preko prosto dostopnega konkodančnika *noSketch Engine*,³ prav tako pa je dostopen za prenos v repozitoriju CLARIN.SI.⁴

V *KAS* je največ besedil z Univerze v Mariboru, ki je prva vzpostavila digitalni repozitorij zaključnih del. Več kot polovico besedil so v *KAS* prispevale štiri družboslovne fakultete, in sicer Ekonomska fakulteta UL, Ekonomsko-poslovna fakulteta UM, Fakulteta za družbene vede UL in Fakulteta za organizacijske vede UM. Tako tudi glede na vrstitev UDK po vedah prevladujejo družboslovne vede, katerim sledijo ostale vede (tehnološke, naravoslovno-matematične, biomedicinske in humanistične), kar je razvidno iz Grafa 1, ki prikazuje zastopanost posameznih ved v korpusu *KAS* v odstotkih glede na stopnjo študija. Zastopanost ved je najenakomernejša pri doktorskih nalogah. Pomembno je upoštevati, da je v času sestave korpusa *KAS* v okviru bolonjske reforme prišlo do spremembe tudi na področju zaključnih del. Tako so v korpusu *KAS* poleg znanstvenih magistrstev v manjši meri zajete tudi magistrske naloge druge bolonjske stopnje. Enako velja tudi za diplomska dela, kjer so v manjši meri vključene tudi diplome prve bolonjske stopnje (prim. Lenardič, Fišer 2021).

Graf 1: Zastopanost ved v korpusu *KAS* po številu pojavnic, izraženih v absolutnih frekvencah in v odstotkih, glede na stopnjo študija.

³ https://www.clarin.si/noske/run.cgi/corp_info?corpname=kas&struct_attr_stats=1 (20. 9. 2021).

⁴ <https://hdl.handle.net/11356/1244> (20. 9. 2021).

3.2 Zasnova in potek raziskave

Diplomske, magistrske in doktorske naloge iz *KAS* (Erjavec idr. 2019) glede na predstavljena izhodišča opazujemo na ravni izbora prvoosebni edninskih in množinskih osebnih samoreferenc. V prvem delu raziskave se osredotočamo na kvantitativno analizo rabe prvoosebni glagolskih oblik v ednini in množini. Izhodišče za izvedbo iskanj v je preglednica oblik osebnih samoreferenc, predstavljenih v Tabeli 1, ki vsebuje oblike različnega glagolskega števila (ednina, množina), časa (sedanjik, preteklik in prihodnjik) in naklona (povedni in velelni naklon). Slednje so služile kot osnova za izdelavo pogojev za korpusna iskanja, prav tako pa navajamo tudi izbor 5 najpogostejših glagolov, ki so se za posamezni iskalni pogoj pojavljali v nalogah na vseh treh študijskih stopnjah.

Tabela 1: Obravnavane glagolske oblike samoreferenc s korpusnimi iskalnimi pogoji in najpogostejšimi primeri korpusne rabe.

Oblike samoreferenc	Ponazarjalne oblike za naključno izbrani glagol	Korpusni iskalni pogoji	5 najpogostejših primerov korpusne rabe
Množinske oblike			
Sedanjik	<i>(lahko) analiziramo</i>	Osnovni iskalni izraz: [tag_en="Vm.r(1 -)p.* "]	<i>dobimo, imamo, vidimo, govorimo, določimo</i>
Preteklik in prihodnjik	<i>analizirali</i>	Osnovni iskalni izraz: [tag_en="Vm.p(1 -)p.* "] m ⁵ : [tag_en="Vm.p(1 -)pm.* "] ž: [tag_en="Vm.p(1 -)pf.* "] s: [tag_en="Vm.p(1 -)pn.* "] uporabljen filter (-5, 5): [tag_en="Va-(r f)1p-(n y) "] (<i>smo, nismo, bomo, ne bomo</i>)	<i>uporabili, ugotovili, izvedli, predstavili, dobili</i>
Velelnik	<i>analizirajmo</i>	Osnovni iskalni izraz: [tag_en="Vm.m(1 -)p.* "]	<i>recimo, denimo, poglejmo, oglejmo, vzemimo</i>
Edninske oblike			
Sedanjik	<i>analiziram</i>	Osnovni iskalni izraz: [tag_en="Vm.r(1 -)s.* "]	<i>uporabljam, navajam, predstavljam, ugotavljam, verjamem</i>
Prihodnjik	<i>sem / nisem / bom / ne bom analiziral / analizirala</i>	Osnovni iskalni izraz: [tag_en="Vm.p(1 -)s.* "] m: tag_en="Vm.p(1 -)sm.* "] ž: tag_en="Vm.p(1 -)sf.* "] s: tag_en="Vm.p(1 -)sn.* "] filter (-5, 5): [tag_en="Va-(r f)1s-(n y) "] (<i>sem, nisem, bom, ne bom</i>)	Moški spol: <i>uporabil, imel, dobil, odločil, ugotovil</i> Ženski spol: <i>uporabila, ugotovila, odločila, predstavila, analizirala</i>
Velelnik	/		

⁵ Okrajšave m, ž in s se nanašajo na z glagolom izraženo kategorijo spola: moški, ženski ali srednji spol.

V drugem delu raziskave sledi eksplorativna analiza avtorjevih diskurzivnih vlog (raziskovalec, pisec, ravnatelj, ocenjevalec), kot jih le-ti privzamejo z rabo najpogostejših glagolov. V kvalitativnem delu smo izmed 10 najpogostejših glagolov izbrali tistih 5 najpogostejših glagolov, ki se pojavljajo na vseh študijskih stopnjah, a smo sobesedilno analizo omejili na doktorske naloge. Pri vsaki obliki izbranega glagola smo iz podkorpusa *KAS-dr* zajeli naključni vzorec 20 konkordanc za posamezni iskalni pogoj, kar za vseh 5 glagolov skupaj pomeni 100 konkordanc na iskalni pogoj oz. skupno 500 konkordanc. Z analizo konkordanc smo določili avtorjevo diskurzivno vlogo ter diskurzivno funkcijo posamezne samoreference. V primeru, da avtor v besedilu privzame dvojno vlogo pisca in raziskovalca, smo kodirali vsako izmed funkcij. Označevanje avtorjevih diskurzivnih vlog in diskurzivnih funkcij samoreferenc je izvedla vodilna avtorica prispevka.

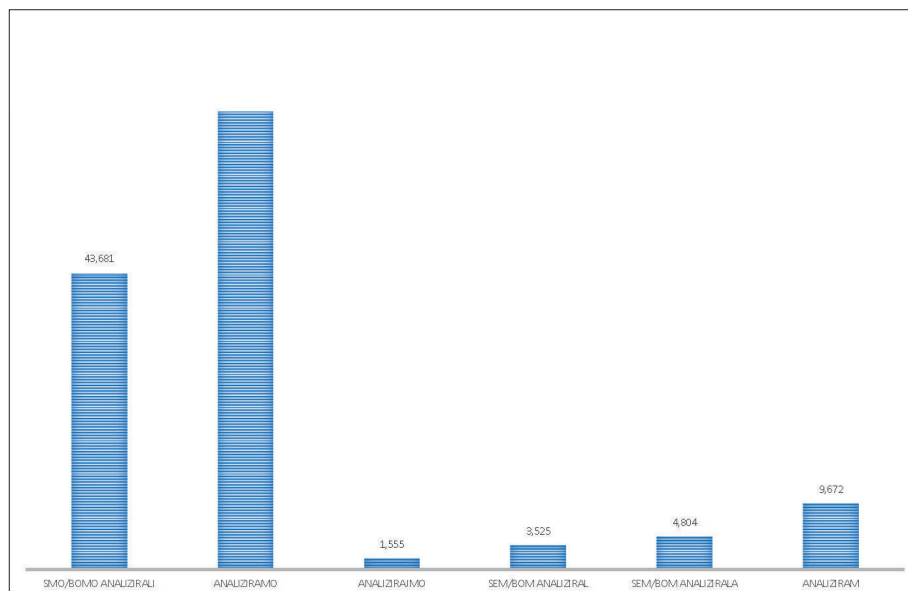
4 Analiza: Samoreference v *KAS-dr*, *KAS-mag* in *KAS-dipl*

4.1 Kvantitativna analiza samoreferenc glede na stopnjo študija in vedo

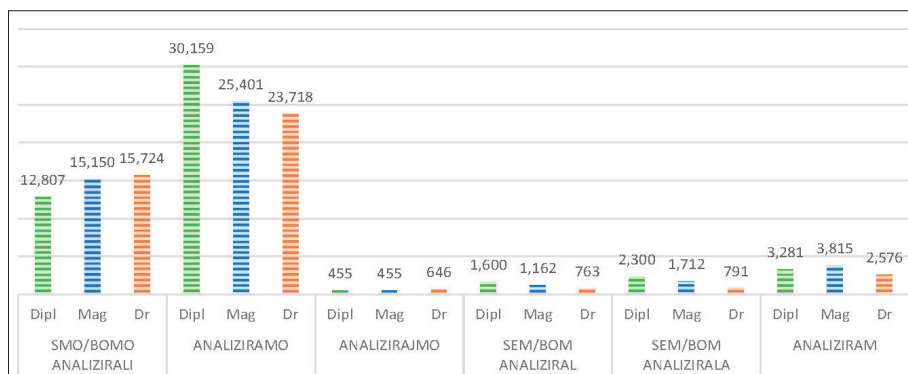
S pomočjo metapodatkov, ki jih korpus vsebuje, smo analizirali rabo različnih oblik samoreferenc glede na vedo in stopnjo študija. Ker se količina zaključnih del po posameznih vedah in stopnjah študija med seboj precej razlikuje in je zato primerjava med različno velikimi podkorpusi potencialno problematična, smo rabo različnih oblik samoreferenc opazovali s pomočjo normalizirane frekvence, ki absolutno frekvenco pretvori v vrednost, ki bi jo dobili ob predpostavki, da so vsi podkorpusi enako veliki, v našem primeru ta osnova znaša milijon besed, s čimer so rezultati za posamezne korpusse neposredno primerljivi.

Gledano v celoti (glej Graf 2), je v zaključnih delih na slovenskih univerzah daleč najpogostejša oblika samoreferenc množinska sedanjiška (npr. *analiziramo*), ki je pogostejša od vseh ostalih skupaj in skoraj dvakrat pogostejša od drugouvrščene množinske pretekliške oz. prihodnjiške oblike (npr. *smo/bomo analizirali*). Množinska velelniška oblika (npr. *analizirajmo*) je najredkejša od vseh analiziranih oblik samoreferenciranja. Čeprav je osemkrat redkejša od svoje množinske ustreznice, je med edninskimi oblikami prav tako najpogostejša sedanjiška oblika (npr. *analiziram*), med pretekliškimi oz. prihodnjiškimi pa nekoliko prednjači ženska oblika (npr. *sem/bom analizirala*).

Primerjava rabe oblik po stopnjah študija (glej Graf 3) pokaže, da relativna frekvenca vseh edninskih oblik samoreferenciranja upada od diplomske do doktorske naloge. Pri množinskih oblikah pa upada edino sedanjiška, medtem ko tako pretekliška/prihodnjiška kot velelniška naraščata. Z naraščanjem akademske stopnje je v pisnem izražanju torej vse bolj uveljavljena raba množinskih oblik samoreferenc.

Graf 2: Normalizirana frekvenca (na milijon pojavnic) rabe različnih oblik samoreferenc v korpusu *KAS*. Ime kategorije je v vseh grafih v tem razdelku zaradi boljše preglednosti ponazorjeno z ilustrativno obliko glagola *analizirati*, čeprav so v rezultate vključeni vsi glagoli za iskan vzorec, npr. *smo/bomo analizirali* ponazarja vse prvoosebne glagole v pretekliku oz. prihodnjiku v množini.

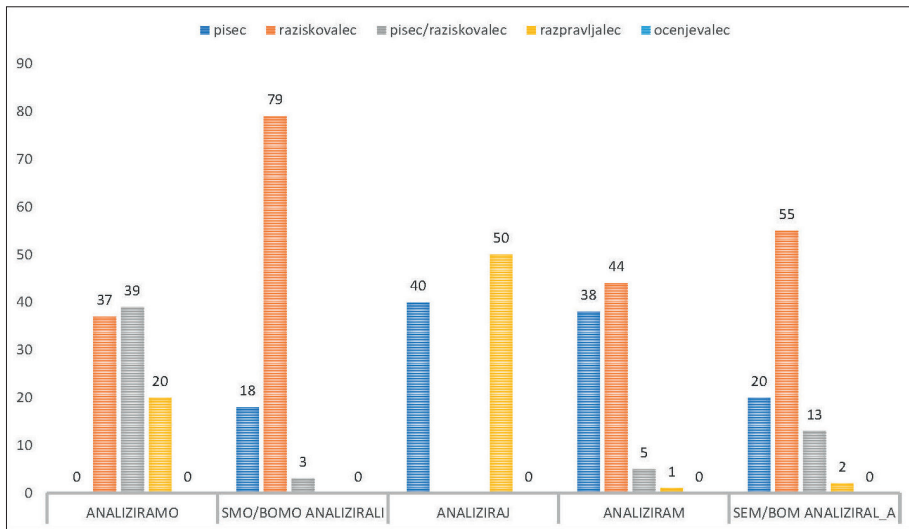

Graf 3: Normalizirana frekvenca (na milijon pojavnic) rabe različnih oblik samoreferenc v korpusu *KAS* glede na stopnjo študija.

Primerjavo rabe različnih oblik samoreferenc po posameznih vedah smo izvedli s pomočjo relativne besedilnozvrstne frekvenca, ki pokaže, kako značilna je posamezna oblika za določen podkorpus. Vrednosti, večje od 100 %, pomenijo, da je oblika bolj značilna za opazovani podkorpus kot za celoten korpus in obratno. Frekvenca 200 %

pomeni, da je posamezna oblika dvakrat značilnejša za opazovani podkorpus kot za celoten korpus.

Kot je razvidno iz Grafa 4, so si glede na rabo različnih oblik samoreferenc najbolj podobne naravoslovno-matematične, tehnološke in biomedicinske vede na eni strani ter humanistične in družboslovne vede na drugi. Raba vseh analiziranih množinskih oblik samoreferenc (npr. *smo/bomo analizirali*, *analiziramo* in *analizirajmo*) na vseh stopnjah študija je izrazito značilnejša za t.i. trde vede, medtem ko raba edninskih oblik (npr. *sem/bom analiziral/-a* in *analiziram*) izstopa v t.i. mehkih vedah. Izjema so velelniške množinske oblike, ki so izrazito neznačilne za biotehniške vede, kljub temu, da te uvrščamo med trde vede, vendar je dobljeni rezultat posledica nizke frekvence te oblike v korpusu nasploh in majhnega števila zaključnih del z biomedicinskih študijev v korpusu. Druga izjema so diplomске naloge naravoslovno-matematičnih in tehnoloških študijev, ki sodijo med trde vede, vendar v njih kljub temu izstopa raba moške edninske pretekliške oz. prihodnjiške oblike samoreferenc, kar je skoraj zagotovo posledica demografskih značilnosti študentske populacije na teh študijskih programih.

Graf 4: Relativna besedilnozvrstna frekvenca rabe različnih oblik samoreferenc v korpusu *KAS* glede na vede in stopnjo študija.

4.2 Kvalitativna analiza samoreferenc glede na avtorjevo vlogo v doktorskih nalogah pri najpogostejše rabljenih glagolih

V drugem delu raziskave smo z analizo sobesedilne rabe najpogostje rabljenih glagolov ugotavljali, katero vlogo avtorji z rabo samoreferenc v besedilu privzamejo. Tabela 2 prikazuje 10 najpogostejših množinskih in edninskih glagolskih oblik glede na stopnjo študija. Iz Tabele 1 je razvidno, da so odstopanja med najpogostejšimi

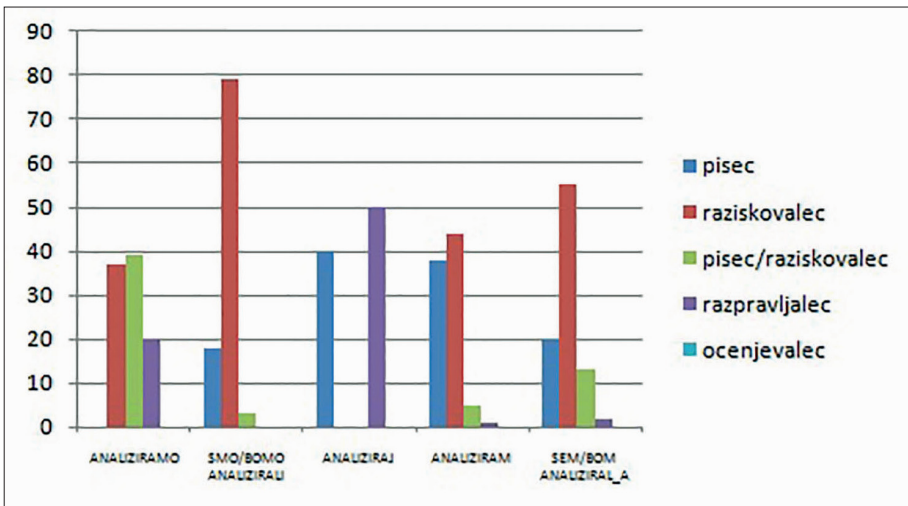
glagoli pri posamezni obliki, npr. pri prvoosebni množinski obliki v sedanjiku, med stopnjami študija minimalna (prekrivne oblike so odebeljene); do razlik prihaja le v vrstnem redu po pogostnosti. Do manjših prekrivanj pa prihaja tudi med oblikami v povednem načinu, torej v sedanjiku na eni strani in pretekliku/prihodnjiku na drugi. V tabeli so v oklepaju navedeni modalni glagoli, ki sicer spadajo med najpogostejše glagole, a se lahko vežejo z različnimi polnopomenskimi glagoli in tako avtorji z njimi privzamejo najrazličnejše vloge, zato smo jih iz analize izključili. Pri prvoosebni edninski obliki v sedanjiku se je pokazalo, da najpogostejši glagoli niso avtorjeve samoreference, ampak izjave intervjuvancev (izseki iz citatov in prilog v diplomskih, magistrskih in doktorskih disertacijah), zato so ti v tabeli podčrtani. Pri teh edninskih oblikah v sedanjiku smo zato analizirali tiste glagole s frekvenčnega seznama, ki so večinoma rabljeni kot avtorjeve samoreference (napisani črno in odebeljeno).

Tabela 2: 10 najpogostejših različnih prvoosebni glagolskih oblik v množini in ednini po stopnjah študija.

Oblike samoreferenc	10 najpog. gl. v doktoratih	10 najpog. gl. v magisterijih	10 najpog. gl. v diplomah
Množinske oblike			
Sedanjik	<i>(moramo), (moremo), dobimo, imamo, vidimo, uporabimo, (želimo), govorimo, najdemo, določimo</i>	<i>(moramo), imamo, vidimo, (moremo), govorimo, (želimo), dobimo, najdemo, ugotovimo, poznamo</i>	<i>(moramo), imamo, vidimo, (želimo), (moremo), govorimo, najdemo, dobimo, poznamo, ugotovimo</i>
Preteklik in prihodnjik	<i>smo / nismo / bomo / ne bomo</i> <i>uporabili, ugotovili, izvedli, določili, predstavili, preverili, dobili, analizirali, upoštevali, izračunali</i>	<i>smo / nismo / bomo / ne bomo</i> <i>uporabili, ugotovili, predstavili, dobili, izvedli, (želeli), preverili, izbrali, pridobili, analizirali</i>	<i>smo / nismo / bomo / ne bomo</i> <i>uporabili, ugotovili, predstavili, dobili, izbrali, izvedli, določili, odločili, (želeli), imeli analizirali</i>
Večelnik	<i>recimo, denimo, pogledjmo, oglejmo, vzemimo, dodajmo, definirajmo, zapišimo, navedimo, spomnimo</i>	<i>recimo, denimo, pogledjmo, oglejmo, vzemimo, navedimo, dodajmo, zapišimo, definirajmo, spomnimo</i>	<i>recimo, denimo, pogledjmo, vzemimo, oglejmo, navedimo, dodajmo, začnimo, predstavljajmo, izogibajmo</i>
Edninske oblike			
Sedanjik	<i><u>strinjam, vem, imam, mislim, menim, (želim), (morem), (moram), vidim, prosim, nimam</u></i> <i>= uporabljam, nava- jam, predstavljam, ugotavljam, verjamem</i>	<i><u>strinjam, menim, vem, imam, (želim), mislim, morem, ugotavljam, predstavljam, vidim</u></i>	<i><u>strinjam, menim, vem, (želim), mislim, imam, morem, moram, sklepam, vidim, predstavljam</u></i>

Prihodnjik	sem / nisem / bom / ne bom moški spol: <i>uporabil, imel, rekel, prišel, dobil, videl, odločil, (želel), izvedel, ugotovil, začel</i> ženski spol: <i>imela, uporabila, rekla, ugotovila, (želela), dobila, odločila, predstavila, analizirala, šla</i>	sem / nisem / bom / ne bom moški spol: <i>uporabil, predstavil, imel, ugotovil, opisal, analiziral, dobil, (želel), pridobil, odločil</i> ženski spol: <i>uporabila, predstavila, ugotovila, (želela), analizirala, preverila, pridobila, odločila, osredotočila, imela</i>	sem / nisem / bom / ne bom moški spol: <i>uporabil, predstavil, opisal, odločil, ugotovil, izbral, omenil, imel, dobil, osredotočil</i> ženski spol: <i>predstavila, uporabila, ugotovila, (želela), osredotočila, odločila, opisala, omenila, izbrala analizirala</i>
Velebnik	/	/	/

V kvalitativnem delu smo analizirali samo tistih 5 najpogostejših glagolov, ki se pojavljajo na vseh študijskih stopnjah, a smo sobesedilno analizo omejili na doktorske naloge. Graf 5 prikazuje diskurzivne vloge, ki jih avtor privzame s prvoosebni množinskimi ali edninskimi oblikami v sedanjiku, pretekliku ali prihodnjiku ter velebniku izbranih glagolov (odebeljeni).

Graf 5: Avtorjeve vloge pri različnih oblikah samoreferenc v disertacijah (KAS-dr).

Analiza avtorjevih diskurzivnih vlog pri najpogostejših glagolih v doktorskih disertacijah pokaže povezavo med določeno diskurzivno vlogo, ki jo avtor privzame v besedilu, in obliko samoreference, kot to ugotavljata v znanstvenih člankih v drugih jezikih že Bašič, Veselica-Majhut (2016) in Vassileva (1998). Tako npr. avtor v diskurzivni vlogi raziskovalca, ko torej opisuje raziskovalni proces, tipično izbere povedni

naklon, in sicer 1. os. množine ali ednine v pretekliku ali redkeje v prihodnjiku. Vlogo pisca besedila, ki bralca usmerja v besedilu, pa avtor tipično izrazi s 1. os. množine v velelniku ali 1. os. ednine v sedanjiku, redkeje 1. os. ednine ali množine v pretekliku ali prihodnjiku.

Iz Grafa 5 je razvidno, da avtorji v zajetem vzorcu prvoosebne samoreference v vseh oblikah razen v velelniku tako v množini kot v ednini najpogosteje rabijo v vlogi raziskovalca (47 %), ko avtor na primer pojasnjuje, do kakšnih ugotovitev je prišel na osnovi analize, študija literature ipd. (*smo ugotovili, ugotavljam*) (5), kako so bili podatki ali rezultati pridobljeni (*smo dobili, imamo opravka*) ali npr. kako so bile analize, testi ali intervju izvedeni (*smo izvedli, bom analizirala*). Značilne diskurzivne funkcije samoreferenc v zajetem vzorcu pri tej avtorjevi vlogi so: predstavitev rezultatov, opis metodologije ter opis postopkov, pa tudi opis raziskovalnih vprašanj in hipotez ali sklepanje zaključkov.

- (5) Po izvedenem nestrukturiranem intervjuju z učitelji in dijaki **smo ugotovili**, da učitelji uporabljajo v veliki meri splošne učne metode, [...]. (KAS: doktorska disertacija, UL PEF, Kač Nemanič Martina, 2017)

V petini vseh analiziranih konkordanc je avtor v zajetem vzorcu privzel vlogo pisca (21 %). V tej vlogi avtor bralčevo pozornost v disertaciji usmerja na (pod)poglavja, slikovne prikaze, definicije, primere ali razlage (*smo dobili, poglejmo/oglejmo si, navajam, predstavljam*) in specificira, kateri podatki so v disertaciji navedeni in/ali na katerem mestu (6), tako da so glagoli pogosto rabljeni z endorfičnimi označevalci, kot so npr. *v drugem poglavju, v uvodu, zgoraj omenjeni* itd., ki vodijo bralca skozi besedilo. Značilne diskurzivne funkcije samoreferenc v zajetem vzorcu pri tej avtorjevi vlogi so: usmerjanje bralca v besedilu ter oris zgradbe besedila.

- (6) **Oglejmo** si grafični prikaz dosežkov eksperimentalne in kontrolne skupine na začetnem in končnem testu glede na spol (Slika 36). (KAS: doktorska disertacija, UP PEF, Mešinović Sanela, 2016)

V nekaterih primerih (16 %) pa avtor besedila v zajetem vzorcu privzame dvojno diskurzivno vlogo, in sicer vlogo raziskovalca in pisca. Kot je razvidno iz primera (7), kjer avtor komentira raziskovalne rezultate, ki so prikazani v grafu in hkrati bralčevo pozornost usmerja na relevanten slikovni prikaz v sobesedilu. Podobno so rabljeni glagoli *vidimo, najdemo, smo/bomo predstavili* in tudi *dobimo*.

- (7) Iz ocen v grafu 25 **vidimo**, da pogostost prilagajanja pouka predznanju učencev z učnimi težavami in [...]. (KAS: doktorska disertacija, UL PEF, Pečar Mojca 2018)

V zajetem vzorcu avtorji v slabi petini primerov (16 %) privzamejo vlogo razpravljalca ter na ta način izrazijo svoje stališče ter opredelijo, kako naj določene fenomene ali dobljene rezultate razumemo oziroma teoretično in terminološko opišemo (8). Značilne diskurzivne funkcije samoreferenc v zajetem vzorcu pri tej avtorjevi vlogi so: opredelitev (izbire) pojmov in terminologije ter izražanje (ne)strinjanja. Zdi se, da avtorjeva vloga razpravljalca v disertacijah kljub pričakovanjem ni močno izražena. Do podobnih rezultatov pride tudi Fløttum (2009) z analizo znanstvenih člankov, kjer avtorji samoreference za izražanje stališč, torej v vlogi razpravljalca, rabijo samo v sedmini vseh primerov.

- (8) Pomembno vlogo v neoliberalizmu imajo tudi menedžerji, ki avtoritativno vodijo poslovne sisteme, so zelo dobro plačani, pogosto so tudi solastniki podjetij, ki jih vodijo. V tem primeru *govorimo* o menedžerizmu, katerega [...]. (KAS: doktorska disertacija, UM EPF, Žakelj Viktor 2017)

V zajetem vzorcu najpogostejši glagoli niso rabljeni v vlogi ocenjevalca. V splošnem so rezultati analize avtorjevih vlog primerljivi s tistimi, ki jih Fløttum (2009) dobi z analizo znanstvenih člankov v različnih vedah v angleščini, francoščini in norveščini (glej 2.), kar podkrepi tezo, da so doktorske naloge glede samoreferenciranja primerljive z znanstvenimi članki. Razporeditev avtorjevih diskurzivnih vlog pa je do neke mere tudi pričakovana glede na zgradbo zaključnih nalog, kjer je večji del besedila namenjen razlagi ter komentiranju metodologije, postopkov in rezultatov, ko avtor privzame vlogo raziskovalca, kot razpravljaju in vrednotenju, ko avtor nastopa v vlogi razpravljalca in ocenjevalca.

5 Zaključek⁶

V prispevku smo analizirali prvoosebne glagolske samoreference v ednini in množini v slovenskih zaključnih nalogah na vseh treh univerzitetnih stopnjah in v različnih vedah. Rezultati kvantitativne analize jasno kažejo, da je v akademski slovenščini daleč najpogostejša množinska sedanjiška oblika samoreferenc ter da raba samoreferenciranja z edninskimi oblikami sistematično upada od diplomske do doktorske naloge. V slovenskem prostoru so izoblikovane izrazito različne konvencije samoreferenciranja v trdih in mehkih vedah, pri čemer so za prve izrazito značilnejše množinske oblike, medtem ko v drugih izstopajo edninske. Kvalitativna analiza je pokazala, da znatni delež teh edninskih oblik predstavlja citatne navedbe raziskovalnega gradiva (npr. odgovorov na vprašalnike) in ne avtorjevih samoreferenc, zato je te rezultate treba jemati z določenim zadržkom. V izogib podobnemu šumu v prihodnjih raziskavah bi bilo za jezikoslovne raziskave izjemno koristno v korpusu KAS priloge, tabele in druge spremne dele disertacij eksplicitno ločiti od glavnega besedila. S kvalitativno analizo najpogostejših samoreferenčnih glagolov smo v doktorskih disertacijah pokazali, da jih avtorji najpogosteje uporabljajo kot raziskovalci ali kot pisci, nato v kombinirani vlogi raziskovalec-pisec, najredkeje pa kot razpravljalci. Prav tako smo pokazali, da avtorji v določeni diskurzivni vlogi pogosto uporabljajo specifične oblike samoreferenc s specifično diskurzivno funkcijo.

Raziskava pomembno dopolnjuje dosedanja dognanja na področju samoreferenciranja v akademskem diskurzu, saj je opravljena na segmentu akademske slovenščine, ki je bil do sedaj zapostavljen, saj večina ostalih raziskav analizira znanstvene članke. Opravljena je bila na najboljšejšem obstoječem korpusu akademske slovenščine in vključuje vse javno objavljene zaključne naloge z vseh univerz med leti 2000 in 2018. Raziskava ima poleg znanstvene vrednosti tudi pomembno didaktično vrednost,

⁶ Prispevek je nastal v okviru raziskovalnih programov ARRS P6-0215 (Slovenski jezik – osnovne, kontrastivne in uporabne študije) in P6-0218 (Teoretične in aplikativne raziskave jezikov: kontrastivni, sinhroni in diahroni vidiki).

saj z uvidom v rezultate omogoča ustreznejše usmerjanje študentov pri diplomskih/magistrskih/doktorskih seminarjih in oblikovanju študijskih vsebin za urjenje veččin akademskega pisanja, ki so za razliko od anglosaksonskega univerzitetnega okolja na slovenskih univerzah še vedno močno zapostavljene. V tovrstnih seminarjih bi bilo pomembno obravnavati vidik avtorjeve identitete v zaključnih delih, ki se med drugim kaže z rabo samoreferenc v različnih diskurzivnih funkcijah v povezavi z različnimi avtorjevimi diskurzivnimi vlogami, da bi mladi avtorji odločitev o rabi samoreferenc sprejemali zavestno in informirano. Nenazadnje ima raziskava tudi širšo družbeno vrednost, saj s proučevanjem in razumevanjem sodobne akademske slovenščine omogočamo/utrjujemo rabo slovenščine v znanosti in akademskem okolju, kar ima pomembne in trajne družbene učinke (prim. Resolucijo o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025).

V nadaljnjih raziskavah samoreferenc bi bilo smiselno dopolniti analizo avtorjevih vlog v disertacijah z ostali študijskimi stopnjami, še posebej z vidika krepitve razpravljalne vloge z naraščujočo študijsko stopnjo ter tudi primerjalno med vedami. Z vidika avtorjeve diskurzivne vloge bi bilo smiselno natančneje opredeliti funkcijo modalnih glagolov (*moramo, ne moremo, želimo*).

VIRI IN LITERATURA

- Tatjana BALAŽIČ BULC, 2020: Self-mentions as international metadiscourse strategies in Slovene and Croatian research article abstracts. *Academic writing from cross-cultural perspectives: exploring the synergies and interactions*. Ur. Agnes Pisanski Peterlin, Tamara Mikolič Južnič. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 56–75.
- Robert de BEAUGRANDE, Wolfgang U. DRESSLER. 1992: *Uvod v besedilosllovje*. Ljubljana: Park.
- Marina BONDI, 2009: Polyphony in academic discourse: A cross-cultural perspective on historical discourse. *Cross-Linguistic and Cross-Cultural Perspectives on Academic Discourse*. Ur. Eija Soumela-Salmi, Fred Dervin. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Compan. 83–108.
- Noah BUBENHOFER, 2009: Sprachgebrauchsmuster. Korpuslinguistik als Methode der Diskurs- und Kulturanalyse. Berlin, New York: De Gruyter (Sprache und Wissen, 4).
- Světlá ČMEJRKOVÁ, 2007: Predstavitev avtorja v čeških in slovaških znanstvenih besedilih. *Jezik in slovstvo* 52/3-4. 95–105.
- Trine DAHL, 2009: Author identity in economic and linguistic abstracts. *Cross-Linguistic and Cross-Cultural Perspectives on Academic Discourse*. Ur. Eija Soumela-Salmi, Fred Dervin. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 123–34.
- Olga DONTCHEVA-NAVRÁTILOVÁ, 2013: Authorial presence in academic discourse: functions of author-reference pronouns. *Linguistica Pragensia* 23/1. 9–30.
- Tomaž ERJAVEC, Darja FIŠER, Nikola LJUBEŠIĆ, 2019: *Corpus of Academic Slovene KAS 1.0, Slovenian language resource repository CLARIN.SI*. [Na spletu](#).

- Lynne FLOWERDEW, 2004: The argument or using English specialised corpora to understand academic and professional language. *Discourse in the Professions*. Ur. Ulla Connor, Thomas A. Upton. Amsterdam: John Benjamins. 11–33.
- Kjersti FLØTTUM, 2009: Academic voices in the research article. *Cross-Linguistic and Cross-Cultural Perspectives on Academic Discourse*. Ur. Eija Soumela-Salmi, Fred Dervin. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 109–22.
- Eva GREDEL, 2014: *Diskursdynamiken*. Metaphorische Muster zum Diskursobjekt Virus. Berlin: de Gruyter.
- Ken HYLAND, 1998: *Hedging in scientific research articles*. Amsterdam: John Benjamins.
- Ken HYLAND, 2001: Humble servants of the discipline? Self-mention in research articles. *English for specific purposes* 21. 207–26
- Ken HYLAND, 2002: Authority and invisibility: Authorial identity in academic writing. *Journal of Pragmatics* 7/2. 1091–12.
- Ken HYLAND, 2005: *Metadiscourse: Exploring Interaction in Writing*. London, New York: Continuum 13.
- Roz IVANIČ, 1998: Writing and Identity: The discursual construction of identity in academic writing. Amsterdam: John Benjamins.
- Roz IVANIČ, David CAMPS, 2001: I am how I sound: Voice as self-representation in L2 writing. *Journal of Second Language Writing* 10/1–2. 3–33.
- KIAP (FLØTTUM, DAHL, KINN 2006: *Cultural Identities in Academic Prose*). [Na spletu](#).
- Jakob LENARDIČ, Darja FIŠER, 2021: Hedging modal adverbs in Slovenian academic discourse. *Slovenščina 2.0* 9/1. 145–80.
- Yang LINXIU, 2019: Self-representation by First-person and Impersonal Pronouns in English Research Articles o Four Disciplines. *International Journal of Language and Literature* 7/2. 35–49.
- Nataša LOGAR, 2019: *Medbesedilnost in stil slovenskih strokovno-znanstvenih besedil*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Tony McENERY, Andrew HARDIE, 2012: *Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Agnes PISANSKI, 2002: Analiza nekaterih metabesedilnih elementov v slovenskih znanstvenih člankih v dveh časovnih obdobjih. *Slavistična revija* 50/2. 183–97.
- Agnes PISANSKI PETERLIN, 2017: *Metabesedilo med dvema kulturama*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Breda POGORELEC, 1986: Znanstveno besedilo, njegove jezikoslovne prvine in slog. *Slovenski jezik v znanosti 1*. Ur. Ada Vidovič Muha. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 11–22.
- Céline POU DAT, Sylvain LOISEAU, 2005: Authorial presence in academic genres. *Strategies in Academic Discourse*. Ur. Elena Tognini-Bonelli, Gabriella Del Lungo Camiciotti. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 51–68.
- Josip SILIĆ, 2006: *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.
- Marko SNOJ, Alenka JELOVŠEK, 2016: Uporaba števila v znanstvenem pisanju. *Jezikovna svetovalnica*. [Na spletu](#).
- Andrej SKUBIC, 2005: *Obrazi jezika*. Ljubljana: Študentska založba.

- Torsten STEINHOFF, 2007: *Wissenschaftliche Textkompetenz. Sprachgebrauch und Schreibentwicklung in wissenschaftlichen Texten von Studenten und Experten*. Berlin: de Gruyter.
- John SWALES, 1990: *Genre Analysis. English in Academic and Research Settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ramona TANG, Suganthi JOHN, 1999: The 'I' identity: Exploring writer identity in student academic writing through the first person pronoun. *English for specific purposes* 18. 23–39.
- Jože TOPORIŠIČ, 2004: Slovenska slovnica. Maribor: Založba Obzorja.
- Irena VASSILEVA, 1998: Who am I/who are we in academic writing? A contrastive analysis of authorial presence in English, German, French, Russian and Bulgarian. *International Journal of Applied Linguistics* 8/2. 163–90.
- Ines ZRNEC, 2016: *Avtorjeve samoreference v izbranih znanstvenih člankih iz zbornikov Obzorja in Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*. Diplomaska naloga. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. [Na spletu](#).

SUMMARY

The article analyzes first-person verbal self-references in theses from all three levels and in all disciplines from all higher education institutions in Slovenia made available through the KAS corpus of academic Slovene texts. The results of the quantitative analysis clearly show that by far the most prevalent form of self-references in academic Slovene is present plural and that the frequency of use of singular self-referencing forms declines from the lowest to the university study level. We also observe that in the Slovene academic environment, clearly distinct self-referencing conventions have become established that follow the hard and soft discipline divide, with plural forms prevailing in the former and their singular counterparts in the latter.

In the second part of the study we performed a qualitative analysis of the most frequent self-referencing verbs in doctoral theses. We observe that their predominant discursive roles are that of a researcher and/or writer, whereas the role of discussant has been least used. We also show that discursive roles of self-references are typically manifested in specific surface forms.

This study is an important contribution to the existing body of research into self-references in academic discourse because it has been performed on a segment of academic Slovene which has so far been neglected. Apart from its scientific value, this study also has important didactic value as it can inform curricula for teaching academic writing skills, which when compared to the Anglo-Saxon academic environment, are still given insufficient attention in Slovenian higher education curricula. Finally, the study has a broader societal impact as well since the analysis and understanding of contemporary academic Slovene promotes and reinforces the use of Slovene in scientific communication in general.